

Gör så här vid bi- och getingstick!

Bi- och getingstick ger ofta besvärande lokala reaktioner med bl a intensiv smärta och svullnad, något som endast berörs kortfattat i Tony Foucards och Nils Erikssons intressanta medicinska kommentar om aktualiteter om stick och bett i Läkartidningen 25/99. Dessa lokala reaktioner kan effektivt lindras med några relativt enkla åtgärder.

Bigadden bör avlägsnas så snart som möjligt för att eliminera risken för att ytterligare gift deponeras i vävnaden. Tidigare rekommenderades att man skulle vara mycket försiktig vid avlägsnandet av gadden då risk för att gift »pumpas» ur gadden då föreligger. Nyare rön antyder dock att deponering av gift från gadden inte påverkas av manipulation [1]. Kvarlämnad gadd kan dessutom förorsaka sekundärinfektion [2].

Lokalbehandling

En lokalbehandling som i upprepade fall har angetts ha god och snabbt lindrande effekt är applicering av acetylsalicylsyra [3]. Denna behandling bygger på fleråriga kliniska erfarenheter bl a från Giftinformationscentralens (GIC) verksamhet, men är inte dokumenterad med strikt vetenskapliga metoder.

Huden fuktas och gnids in med en tablett acetylsalicylsyra på stickstället, eller en tablett löses i ca 30 ml vatten och det bitna området baddas med en bomullstuss eller liknande. Applikationen bör ske så tidigt som möjligt för god effekt. Acetylsalicylsyran tvättas bort när symtomen klingat av. Troligen absorberas acetylsalicylsyran och blockerar prostaglandiner lokalt.

Eventuellt skulle även andra NSAID-substanser kunna användas på samma sätt. GIC har fått några enstaka rapporter om att lokal applicering av ibuprofen har haft god effekt.

Besvären kan också lindras genom kylning med is, applicering av en svag kortisonsalva/kräm [4] eller aluminiumhållande antiperspirantia [5]. En smärtstillande salva, t ex Xylocain-salva, kan också lindra symtomen (bör dock ej användas på barn under 1 1/2 år).

Ingnidning av bettstället med mörtsalt har ansetts vara effektivt mot den lokala reaktionen, då papain i mörtsalt

anses bryta ner toxinerna, men experimentella studier avfärdar detta [4]. Även lokal behandling med socker och saliv har rapporterats lindra symtomen, troligen genom osmotisk verkan, men detta får betraktas som en huskur.

Efter stick i ögat bör gadden om möjligt avlägsnas så snart som möjligt. Läkare, helst ögonläkare, bör alltid uppsökas. Anti-inflammatorisk behandling, dvs steroider (lokalt och eventuellt systemiskt) och lokalbehandling med antibiotika bör ges för att minska risken för komplikationer [6, 7].

Per Kulling

överläkare,

Giftinformationscentralen,

Stockholm

Alla bihonor kan lägga ägg

I den intressanta artikeln om bl a bin och bistick i Läkartidningen 25/99 påstås att »Hos honorna har äggläggningröret omvandlats till en gadd med tillhörande giftblåsa».

Genotypiskt är båda typerna av honor i bisamhället lika, dvs de har både äggläggningrör och gadd. Drottningen är fenotypiskt annorlunda än arbetsbina beroende på annorlunda födosammansättning från och med andra dagen av larvens utveckling. De larver som blir arbetsbin får inte lika mycket proteiner i födan, utan mer kolhydrater. Hos arbetsbina är äggstockarna normalt inte utvecklade i sådan grad att de kan lägga ägg. Men under vissa omständigheter (som tar för lång tid att ta upp här) kan arbetsbiet lägga ägg trots att hon inte är parat med några drönare. Äggen som arbetsbiet lägger är därför obefruktade, och utvecklas nästan alltid till hanliga individer.

Drottningens gadd har mindre hulingar än arbetsbiets. Giftblåsan torkar in efter ett tag hos drottningen, hon lever ju i några år, medan arbetsbiet lever mellan sex veckor och sex månader beroende på hur fort det sliter ut vingarna och hur fort det gör av med sin proteinreserv.

Erik Österlund

redaktör, Bitidningen

<http://www.biodlarna.se>

Referenser

1. Visscher PK, Vetter RS, Camazine S. Removing bee stings. *Lancet* 1996; 348: 301-2.
2. Green VA, Siegel CJ. Bites and stings of hymenoptera, caterpillar and beetle. *J Toxicol Clin Toxicol* 1983-84; 21: 491-502.
3. Anonymous. New emergency treatments for insect stings. *Vet Hum Toxicol* 1982; 24: 451.
4. Agostinucci W, Cardoni AA, Rosenberg P. Effect of papain on bee venom toxicity. *Toxicon* 1981; 19: 851-5.
5. Willis GA. Aluminium-containing antiperspirants as a first aid measure for bites and stings. *Vet Hum Toxicol* 1984; 26: 410.
6. Bilboa M, Gdal-On M, Zonis S. Bee and wasp stings of the eye. Retained intralenticular wasp sting: a case report. *Br J Ophthalmol* 1977; 61: 662-4.
7. Chuah G, Law E, Chan WK, Ang CL. Case reports and mini review of bee stings of the cornea. *Singapore Med J* 1996; 37: 389-91.

Arbeitsbina, som alla är honor, lägger ägg endast i »nödfall». Drottningen använder sin gadd normalt endast mot andra, rivaliserande, drottningar då hon är ung och ännu inte parat, dvs en till två veckor gammal.